

USTAWA

z dnia ..... 2017 r.

o zmianie ustawy – Kodeks karny

Art. 1.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 555 z późn. zm.) art. 25 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Nie popełnia przestępstwa, kto w obronie koniecznej odpiera bezpośredni, bezprawny zamach na jakiekolwiek dobro chronione prawem.

§ 2. Osoba, która w obronie koniecznej odpiera zamach na jakiekolwiek cudze dobro chronione prawem, chroniąc bezpieczeństwo lub porządek publiczny, korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych.

§ 3. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn sprawcy zamachu skierowany przeciwko osobie odpierającej zamach godzi wyłącznie w cześć lub godność tej osoby.”,

Art. 2.

W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 1997 nr 88 poz. 555 z późn. zm.) uchyla się art. 231 b.

Art. 3

Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

W projekcie proponuje się zmianę kontratypu obrony koniecznej w taki sposób, by umożliwić każdej osobie skuteczne stosowanie samoobrony bez obaw o negatywne konsekwencje przekroczenia granic obrony uznanej za konieczną. Nowe brzmienie przepisu powinno poszerzyć zakres obrony koniecznej i jednoznacznie dać obywatelom powszechne prawo do występowania w obronie porządku społecznego

przed bezprawnymi zamachami.

Obowiązujący do tej pory przepis art. 25 § 2. Kodeksu karnego jest od lat przedmiotem krytyki opinii publicznej ze względu na zawartą w nim konstrukcję pojęcia „przekroczenia granic obrony koniecznej”, które powoduje odpowiedzialność karną po stronie osoby występującej w obronie dóbr chronionych prawem. Nowelizacja ma odwrócić dotychczasową sytuację i sposób myślenia przy działaniu w obronie koniecznej, przy bezpośrednim i bezprawnym zamachu – z postawy „nie mogę przekroczyć granic obrony – zatem nie bronię się, tylko wzywam funkcjonariusza policji”, na postawę - „w obronie dóbr chronionych prawem mogę działać i działam zgodnie z prawem, tak jak funkcjonariusz policji”. Występująca wielokrotnie sytuacja, w której postawa skutecznego obrońcy spotykała się z następnie z postawieniem zarzutów karnych z powodu przekroczenia granic obrony koniecznej jest społecznie powszechnie nieakceptowalna. Obrońca nie może obawiać się bronić w obawie o mogące go spotkać sankcje. Zaś obowiązujący stan prawny w połączeniu z praktyką sądową w rzeczywistości odbiera ofiarom zamachu prawo do obrony. W odczuciu społecznym prawo w ten sposób bardziej chroni przestępcę, niż występującego przeciw jego zamachowi obrońcę.

Zmiana przepisów służyć powinna prewencji ogólnej. Każdy obywatel bowiem powinien mieć prawo do powstrzymania swym działaniem napastnika, bez względu na okoliczności dotyczące sfery emocjonalnej działającego w celu odparcia zamachu, ujęte w dotychczasowym brzmieniu przepisu. Nowe brzmienie przepisu ma dać możliwość i zachętę do samoobrony i przeciwdziałania przemocy. Urąga bowiem sprawiedliwości, gdy większą uciążliwość ponosi obrońca porządku prawnego, niż napastnik, który porządek ten narusza.

Projekt pozwoli odejść od dotychczasowej praktyki sądowniczej, która ocenę zasadności i zgodności z prawem podjętej obrony koniecznej wywodziła od skutków tej obrony, niejednokrotnie dotykając broniących się odpowiedzialnością karną. Nielogiczne i niezyciowe jest oczekiwanie, by napadnięty bronił się tylko w taki sposób, by nie zaszkodzić napastnikowi. Przeciwnie, oceniając sytuację trzeba brać pod uwagę obiektywne okoliczności, to jest: czy wystąpił zamach bezpośredni na

dobro prawem chronione. Obronę zaś podjętą wobec tego zamachu uznać należy co do zasady za zgodną z prawem.

Obecnie przeważające nastawienie organów ścigania wobec osób działających w ramach obrony koniecznej nie uwzględnia w ogóle tego kontratypu. Wobec osób występujących w obronie koniecznej często kierowane są zarzuty popełnienia przestępstwa bez uwzględniania w ogóle działania w warunkach obrony koniecznej. Dopiero w toku orzekania przez sądy większość z tych spraw kończy się uniewinnieniem ze względu na działanie w kontratypie obrony koniecznej bądź zastosowaniem łagodniejszej kary poprzez uznanie, że działanie miało charakter obrony koniecznej z przekroczeniem granic tej obrony. Oznacza to jednak, że w obecnym stanie prawnym praktyka prokuratury jest tendencyjna i krzywdząca dla podejmujących ryzyko odpierania bezprawnych zamachów. Za winnego próbuje się uznawać obrońcę – sytuację tę należy zaś odwrócić i odwagę osób podejmujących obronę nagradzać, a nie karać. Odczucie, że przestępca jest chroniony lepiej niż – nawet niedoszła – ofiara przestępstwa, zastąpić należy przekonaniem, że obrońca zawsze działa zgodnie z prawem.

Prawo do obrony jest jednym z najbardziej podstawowych i najważniejszych praw człowieka. Obecne stanowisko, że obrońca powinien wybrać najmniej dotkliwy środek obrony, współmierny do ataku rodzi obawę, że dozwolona obrona będzie w istocie nieskuteczna. Dla skutecznej obrony zaś – logiczne jest, że musi ona sięgać po środki silniejsze od środków napastnika. Zatem należy przedłożyć pierwszeństwo skuteczności obrony przed akcentowaną w obecnym stanie prawnym adekwatnością użytej obrony. Ilu ofiar przestępstw nie obroniono – np. z obawy przed odpowiedzialnością za podjęcie obrony „ponad miarę”.

Cel nowelizacji

Celem nowelizacji jest wyeliminowanie ryzyka związanego z podjęciem obrony poprzez odwrócenie obecnej praktyki i uznanie, że podjęcie obrony jest słuszne i korzysta z ochrony prawnej, gdy zamach jest obiektywnie bezpośredni, bezprawny

i dotyczy dobra chronionego prawem.

Spójna regulacja stanowi czytelny komunikat, że podjęcie obrony koniecznej jest prawem każdego człowieka, zaś skuteczne obronienie się przed napastnikiem nie będzie obarczone ryzykiem odpowiedzialności karnej, napastnik zaś nie może korzystać z ochrony większej niż jego ofiara.

Przesunięcie przepisów dotychczasowego art. 231 b. do art. 25 Kodeksu karnego zapewni spójność regulacji poprzez umieszczenie przepisów dotyczących obrony koniecznej w jednym miejscu.

Skutki finansowe ustawy

Projektowana nowelizacja ustawy nie wpłynie na finanse publiczne.

